

Die Linke in bestaanscrisis

Achtergrond - 1 september 2023 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

Het voortbestaan van Die Linke, de kleinste oppositiepartij in het Duitse parlement, wordt al langer betwijfeld, maar nu het prominente partijlid Sahra Wagenknecht erover denkt om een eigen partij op te richten, lijkt het einde snel dichterbij te komen. Heeft een partij links van de SPD en de Groenen in Duitsland nog wel toekomst?

Een symbolisch moment zal het worden, als Die Linke, qua oriëntatie te vergelijken met de SP in Nederland, dit najaar nieuwe fractievoorzitters gaat kiezen. De beslissing van de huidige twee fractieleiders niet meer te willen aantreden, volgde op een maandenlange richtingenstrijd die zich binnen de partij rond de bekende Linke-parlementariër Sahra Wagenknecht heeft afgespeeld - een richtingenstrijd die de crisis van de partij nog groter heeft gemaakt dan hij al was.

Het meest recente conflict ontstond na de Russische aanval op Oekraïne. De officiële partijlijn bij Die Linke was nog klassiek pacifistisch te noemen: men stemde tégen Duitse wapenleveringen aan Oekraïne, maar legde de verantwoordelijkheid van de oorlog duidelijk bij Rusland. Wagenknecht organiseerde daarentegen een grote 'vredes-demonstratie', die zich volgens critici veel te weinig afbakende van Rusland en van extreemrechtse groeperingen.

Een minstens zo fundamenteel conflict speelde er de afgelopen jaren over de omgang met migratie. Het partijprogramma van Die Linke volgt de gewoonlijke Duitse progressieve koers, en is tegen de begrenzing van het aantal asielzoekers. Wagenknecht, dochter van een Oost-Duitse moeder en Iraanse vader, pleit daarentegen voor een bovengrens aan het aantal asielzoekers.

Door haar standpunten is Wagenknecht (1969) in haar eigen partij uiterst omstreden, en ook in progressieve media wordt ze regelmatig op één lijn met de rechts-populistische AfD gesteld. Het partijbestuur heeft Wagenknecht in juni opgeroepen haar zetel in de Bondsdag op te geven en de partij te verlaten.

Bij kiezers heeft de voormalige communiste, die met haar zwarte opgestoken haar en keurige mantelpakjes al jaren een markante verschijning in de Duitse talkshows is, meer succes. Nu Wagenknecht met de gedachte speelt een eigen partij op te richten, kan die volgens sommige peilingen bij maar liefst 20 procent van de kiezers op sympathie rekenen.

'Afsplitsing Wagenknecht is een kans voor Die Linke'

Een nieuwe Wagenknecht-partij wordt binnen Die Linke met gemengde gevoelens tegemoet gezien. Volgens Mario Candeias, directeur van het Instituut voor maatschappelijke analyse bij de Rosa Luxemburg Stichting, gelieerd aan Die Linke, is de mogelijke afsplitsing allereerst een 'kans'. Haar vertrek kan de Linke-partijlijn eindelijk weer 'helder' maken, zegt hij tegen Duitslandweb. Want Candeias moet toegeven dat de kaarten voor Die Linke er niet goed voorstaan. Bij de laatste verkiezingen van 2021 haalde Die Linke de kiesdrempel van 5 procent niet, maar omdat ze wel drie [Direktmandate](#) wist te bemachtigen (dus in drie kiesdistricten de grootste was) kreeg ze toch zetels in de Bondsdag. Als slechts een paar Linke-parlementariërs nu Wagenknecht zullen volgen, valt de Linke-fractie onder de 37 zetels en heeft de partij geen 'fractierechten' meer, en daarmee minder geld en invloed.

De huidige crisis van de partij versterkt de verdeeldheid die er altijd al was, zegt Candeias. Die Linke is ontstaan in 2007, door het samengaan van voormalige DDR-socialisten en ontevreden West-Duitse SPD'ers. Echt samengegroeid zijn de twee tradities nooit, en nu lijken ze zich zelfs weer van elkaar te verwijderen. Zo zal Die Linke over een paar weken hoogstwaarschijnlijk niet meer in het deelstaatparlement van Hessen worden herkozen. De partij verliest daarmee zijn enige vertegenwoordiging in een West-Duits parlement - de parlementen van de 'stadsstaten' Bremen, Berlijn en Hamburg niet meegerekend.

Ook in Oost-Duitsland zijn de succesdagen voorbij

In Oost-Duitsland is zoiets moeilijker voorstelbaar, maar ook daar zijn de succesdagen voorbij. Voor de Oost-Duitse kiezers is Die Linke de afgelopen 15 jaar de belangrijkste protestpartij tegen het 'establishment' geweest. De laatste jaren is dat veranderd, nu de rechts-populistische AfD zich in de nieuwe deelstaten heeft opgeworpen als protestpartij voor 'de kleine man'.

Volgens Wagenknecht zit er achter haar strijd met de partijtop dan ook niets minder dan de grote vraag wat precies links zou moeten zijn. Die Linke is de weg kwijtgeraakt, schreef ze in 2021 in haar boek 'Die Selbstgerechten': de partij wordt geleid door 'Lifestyle-linken', jonge grootstedelijke eco-activisten die niet bij de oude arbeiders, arme laagopgeleiden of de belevingswereld van veel Oost-Duitse kiezers passen. De partij is een 'sociaal-ecologische' koers gaan varen en daarmee te veel opgeschoven richting het links-liberale gedachtegoed van de Groenen.

Deze positionering tegenover het hedendaagse 'elitaire' links-liberalisme blijkt bij

kiezers wel een snaar te hebben geraakt. In het recente artikel 'Bridging Left and Right?' in het Politische Vierteljahresschrift (PVS) onderzoeken drie politicologen de mogelijke aantrekkingskracht van een Wagenknecht-partij. Wagenknechts programma is op economisch vlak radicaal-links, maar op sociaal-cultureel vlak, zoals rond migratie, vaak opvallend conservatief, zelfs 'autoritair'. De onderzoekers concluderen dat de politica door kiezers juist gewaardeerd wordt vanwege deze 'links-conservatieve' combinatie, die de andere linkse partijen niet hebben.

'Wagenknecht zal AfD-kiezers aanspreken'

Het succes van Wagenknecht in de peilingen werpt een nieuwe vraag voor Die Linke op: als Wagenknechts 'links-conservatisme' inderdaad succes zou kunnen hebben, zou het voor Die Linke zelf dan niet ook een strategie voor de toekomst zijn? Candeias van de Rosa Luxemburg Stichting wijst die optie resoluut af. Volgens hem zijn thema's als armoede en ongelijkheid voor Linke-kiezers beslissend, niet migratie. Hij denkt dat Wagenknecht eerder 'rechtse kiezers' zal aanspreken en dus vooral een probleem voor de AfD zal zijn.

Maar Jan Philipp Thomeczek, een van de auteurs van het artikel 'Bridging Left and Right?', ziet dat anders, vertelt hij aan Duitslandweb. Volgens hem zou het toelaten van 'pluriforme' meningen over gevoelige thema's als migratie een bredere groep linkse kiezers aanspreken. Met name in Oost-Duitsland stemmen veel kiezers nu op de AfD in plaats van op Die Linke. Ze worden dan door de sociaal-culturele 'conservatieve' standpunten ervan aangetrokken, terwijl ze niets met de rechtse economische standpunten ervan hebben. Dit zijn geen miljoenen kiezers, zegt Thomeczek, maar voor een partij op de rand van de kiesdrempel zouden ze net het verschil kunnen maken.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/56336/die-linke-in-bestaanscrisis>